

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

3. Quomodo præmissa debeatn esse causæ conclusionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

Præmissæ
demonstra-
tionis de-
bent esse
veræ.

Itaque primò dicitur, quod præmissæ demon-
strationis debeant esse veræ, quia licet ex falsis possit sequi
verum aliquando, tamē nunquā propositio falsa potest
esse causa veritatis propositionis veræ; unde cum in de-
monstratione à priori, qualis hic definitur, cognosca-
tur veritas conclusionis propter causam expressam in
præmissis, non potest fieri, ut præmissæ demonstatio-
nis sint falsæ: debent ergo esse veræ. Tunc autem præ-
missæ obiectivæ sunt veræ; quando vel, si sunt affirma-
tivæ, prædicata eorum habent connexionem cum sub-
iecto, vel, si sunt negativæ, prædicata non habent
talem connexionem: præmissæ verò formales tunc
erunt veræ, quando sunt conformes suis obiectis.

Itē primæ
res & imme-
diatæ.

5. Secundò dicitur quod debeant esse primæ, & imme-
diatæ, (per quas duas particulas idem significatur, quid-
quid dicant aliqui alij) hoc est, debent esse indemon-
strabiles à priori, & hoc vel formaliter, vel virtualiter:
formaliter aliqua propositio est indemonstrabilis à
priori, quando re vera non possunt dari alia propo-
sitiones, quibus à priori demonstretur: & sic hæc propo-
sicio est prima & immediata: homo est animal rationa-
le; & hæc animal rationale est risibile, ex suppositione
quod risibilitas sit passio immediate fluens à rationalitate.
Virtualiter verò aliqua propositio est indemonstra-
bilis à priori, quādo re vera potest demonstrari per alias
propositiones, sed quis eā actu demonstravit, & recor-
datur se eam demonstrasse? Quod autem utraque hæc
indemonstrabilitas sufficiat, patet ex Philosopho 1.
Topic. ubi describens demonstrationē ait eam esse ex pri-
mis, veris, aut ex ijs quæ deducuntur ex primis & veris.

Itē prio-
res & no-
tiores.

Tertiò dicitur quod debeant esse priores & notiores
conclusioni; priores quidem, quia ex ijs procedimus
ad conclusionem; notiores verò, quia dependent
à notitia eorum devenimus ad notitiam conclusionis
ita, ut non possimus scire conclusionem; nisi ijs cog-
nitis, possimus verò eas cognoscere, quamvis nescire-
mus conclusionem; quotiescumque autem aliquid ne-
quit cognosci, nisi aliud cognoscatur, aliud vero potest
cognosci sine ipso, certum est illud aliud esse notius ip-
so, quia est facilius cognoscibile: idem autem est hic
aliquid esse notius ac facilius noscibile, vel tale, quod
prius potest ac debet cognosci.

Propter
quod vnu-
quodque
tale, &
illud ma-
gis.

Philosophus probavit hanc conditionem vulgari illo
axioma: Propter quod unumquodque tale, & illud ma-
gis: ergo cum propter præmissas conclusio si nota, ipsæ
debeant esse magis notæ.

6. Sed cōtra istud axioma obijci potest, quod Filius sit ho-
mo propter Patrem, & tamen non propterea Pater est
magis homo, quam Filius: similiter homo sit ebrius
propter vinum, & tamen vinum non est magis ebriū.
Deinde homo moritur propter infirmitatem, & tamen
ipsa infirmitas non moritur magis: denique Petrus est
homo propterea quod sit animal rationale, & est cor-
ruptibilis propter materiam, & tamē animal rationale
nō est magis homo, neque materia est magis corrupti-
bilis quā homo: ergo non videtur illud axioma valere.

Respondet illud non habere locum, nisi occurrenti-
bus quibusdam conditionibus, quarum prima est, quod
illa ratio, quæ dicitur magis convenire vni, quam al-
teri, conveniat utrique, & defectu huius non currit
axioma in illis exemplis de ebrietate, & infirmitate, &
materia prima. Secunda conditio est, ut illa ratio susci-
piat magis, & minus, & defectu huius non currit in ex-
emplo de homine. Tertia conditio est, ut illa ratio, quæ
dicitur magis convenire, non sit eadem numero, quæ
convenit alteri, & defectu huius non sequitur: homo
est risibilis propter rationale: ergo rationale est magis
risibile, quia eadem numero risibilitas convenit utriq;

7. Dices: aliquod calidum posset tātum caloris in alio
producere, quantum ipsummet haberet, & in tali casu
propter ipsum, illud aliud esset calidum, & tamen ipsum
non esset magis calidū, sed æquē calidum, non obstante
quod esse calidum susceperet magis & minus; & quod
utriq; competere; & quod non esset idem numero cal-
or in utroq;. Propter hoc existimo addendam quartam

conditionem, quæ tamen communiter non additur, ni-
mirum quod illud, quod dicitur magis tale, non com-
municet illam formam, secundum quam dicitur tale,
alteri in eodem gradu, quo sibi communicatur.

Possit tamen breviter dici quod Philosophus non
intellexerit suum axioma, nisi in illa materia determi-
nata, de qua illud protulit, ita, ut tantum intellexerit per
illud, quod propter quod unumquodque est tale, id est
notum, & illud magis tale, id est magis notum: quo qui-
dem sensu est verissimum, quia, ut dixi, illud dicitur
notius alio, quod prius cognoscitur, & minori cum de-
pendentiā; illud autem, propter quod cognitum aliud
est notum, prius cognoscitur, & minori cum dependen-
tiā, & propterea debet esse notius.

Ex quo sequitur quod præmissæ sint etiam eviden-
tiores conclusioni, quia illud est magis evidens, quod
magis apparet; illud autem magis apparet, quod minus
requirit, ut appareat, & illud minus requirit ut appareat,
quod minus dependet ut appareat; cum ergo conclusio
dependeat à præmissis, ut appareat, non est contra, sequi-
tur præmissas esse evidētiores.

Præmissæ
sunt evi-
dētiores
conclusio-
ne.

Dices: hinc sequeretur quod, quo magis esset aliqua
conclusio remota à principiis, eo minus esset evidens,
& nota, & consequenter quod esset aliqua conclusio,
quæ nullam haberet evidentiā.

Respondet concedendo sequelam, & negando conse-
quentiam, quia licet vltima conclusio haberet minorem,
haberet tamen aliquā: quod si daretur aliqua conclusio,
ante quam essent infinitæ conclusiones demonstrandæ,
profecto nisi esset aliquis intellectus, qui posset demō-
strare omnes illas conclusiones, nihil prorsus haberet
evidentiæ: sed casus est impossibilis, ut fateri debent
omnes: eo tamen admisso concedendum esset primam
conclusionē infinites excedere in evidentiā illam aliam
conclusionem, nec de hoc dubitari potest in hoc sensu.

8. Quæres, utrum sint etiam certiores & veriores?

Respondet negativè, non quod existimem vnam propo-
sitionem non posse esse certiorē altera, quia secundum
communem Theologorum opinionem propositio credi-
ta ob fidem divinam est certior, quam propositio sci-
ta lumine naturali. Cuius ratio est (ut omitam autho-
ritates, quæ citari solent in materia de Fide) quod illa
propositio sit certior & verior, cuius certitudo & veri-
tas dependet à principio magis infallibili, quam prin-
cipium, à quo dependet veritas alterius: cum ergo veri-
tas divina revelans, quæ est principium, cui innititur pro-
positio fidei, ut talis, magis sit indefectibilis, quia infi-
nita, quā principium naturale quod non est infinitum,
sequitur propositionem de fide esse magis certam
& veram, quam propositio aliquam lumine naturali nota.

Præmissæ
non sunt
certiores
nec verio-
res conclu-
sione.

Ratio ergo quæ me movet ad respondendum quæsi-
to hoc modo, est, quod conclusio, ut talis, non sit mi-
nus necessariæ connexionis, quam præmissæ, nec inni-
tatur aliis principiis quam ipsæmet præmissis; & pro-
pterea non video, cur non esset tam vera ac certa, ac
ipsæmet præmissæ sunt.

Ex conditionibus requisitis ad præmissas demonst-
rationes restat vltima, nimirum quod debeant esse cau-
sæ conclusionis: quam sequenti quæstione examinabi-
mus.

Advertendum autem hic, quod veritas actus potest
considerari dupliciter, primò ut dicit conformitatem ad
obiectum materiale terminativum; & sic considerata
veritate, unus actus non potest esse verior altero: alio
modo, ut dicit ordinem ad obiectum formale, seu ad mo-
dum, quo habetur, seu principia quibus innititur; & sic
unus actus potest esse verior altero, si innititur veriori-
bus principiis aut certioribus.

QVÆSTIO III.

Quomodo præmissæ debeant esse causæ conclusionis.

9. Non quæritur utrum præmissæ sint causæ deter-
minantes intellectum ad assensum conclusionis,
nec in quo genere causæ eum determinent, quia de hoc
actum est præcedenti disputatione: sed utrum præmissæ
sint causæ, quare à parte rei conclusio sit vera, & si sint,
utrum

utrum

utrum sint actualis causa an virtualis; per se, an per accidens, particularis, an vniuersalis. Pro quo aduertendum est, quid intelligatur per huiusmodi causas. Itaque per

Quid causa actualis intelligitur, quæ vere & realiter per influxum physicum efficitur aut causatur, ut prædicatum conclusionis inest subiecto eius, taliter ut possit de ipso prædicari. Sic Sol est causa lucis, ignis caloris. Per causam

virtualis intelligitur causa, quæ per influxum realem non causatur talem connexionem inter prædicatum & subiectum conclusionis, licet reuera ab ipso procedat, ut sit talis conexio taliter, ut si ipsum non esset, non esset etiam talis conexio. Sic rationale dicitur causa risibilitatis, essentia diuina causa intellectus & voluntatis dilatare, &c. Per causam per se intelligitur illa causa, quæ ex se ordinatur ad aliquem effectum; per causam vero per

accidens intelligitur, quæ ex se non ordinatur ad effectum & tamen vel coniungitur casu aliquo cum causa per se respiciente illum effectum, & sic Rhetor dicitur ædificator, vel effectus, cuius dicitur esse causa per accidens, coniungitur casu aliquo cum effectu per se talis causæ, & sic fodiens terram dicitur causa inuentionis thesauri.

Causa per se diuiditur in vniuersalem & Particularem. Vniuersalis est, quæ per se quidem respicit effectum, sed non magis respicit vnum, quam alterum ex se, nisi determinetur aliunde. Sic Deus & Sol dicuntur causæ vniuersales rerum sublunarium communiter, quas iuxta

exigentiam causarum particularium efficiunt, nunc has nunc illas. Causa particularis est, quæ est determinata ad quosdam effectus speciales ex natura sua, ut ignis ad calorem & ignem, aqua ad aquam & frigus; & huiusmodi causa particularis est duplex, proxima, à qua res proxime & immediate dependet, ut se habet rationalitas ad risibilitatem; & remota, à qua non dependet res nisi remote & mediate, ut se habet animal ad risibilitatem. Rursus causa proxima & remota potest esse conuertibilis cum effectu, nam quædam potest esse conuertibilis cum effectu, ita scilicet, ut nec effectus possit esse sine ipsa, nec ipsa sine effectu, & sic se habet rationalitas ad risibilitatem, admiratiuitatem, & ceteras hominis proprietates; quædam etiam potest non esse conuertibilis cum effectu, & taliter se habet animal ad risibilitatem; quandoquidem licet risibilitas nequeat esse sine animalitate, potest tamen animalitas esse sine risibilitate.

CONCLUSIO I.

Premissa 10. *Premissa demonstrationis* propter quid, seu à priori, quæ demonstratio est finita est, debent esse causæ conclusionis non solum in cognoscendo ita scilicet, ut determinent intellectum ad cognoscendum quod conclusio sit vera; sed etiam in essendo, ita scilicet, ut in illis exprimaturs causa, ratione cuius à parte rei sit conexio inter prædicatum & subiectum conclusionis. Hæc est communis, & probatur, quia alio modo præmissæ debent esse causæ conclusionis in demonstratione à priori, ac in demonstratione à posteriori. Sed in hac sunt causæ conclusionis in cognoscendo: ergo in illa debent esse in essendo.

Confirmatur, quia ideo dicitur demonstratio à priori esse talis, quia in ea conclusio cognoscitur propter causam ipsius in essendo, nam alias non magis esset propter quid, quam demonstratio à posteriori.

CONCLUSIO II.

11. Ad veram demonstrationem à priori sufficit, quod præmissæ sint causæ virtuales conclusionis in essendo. Hæc est etiam communis, & probatur, quia in Metaphysica habetur vera scientia à priori de ente, quod sit vnum verum, & bonum, & tamen præmissæ, quibus mediante habetur talis scientia, non sunt causæ actuales, sed tantum virtuales. Similiter demonstratio, quæ demonstraretur de homine per rationale, quod esset risibile, & de corpore naturali, quod esset mobile propter naturalitatem, esset vera demonstratio, & tamen neque rationalitas est causa actualis risibilitatis, nec naturalitas mobilitatis, quandoquidem risibilitas idèrificetur rationalitati, & mobilitas naturalitati corporis.

Obijciat: Per demonstrationem à priori scitur conclusio

proprie: ergo per causam propriam, & consequenter per actuale, quia virtualis causa non est proprie dicta causa.

Respondetur distinguendo consequens per causam propriam realiter influentem, nego consequentiam; per causam propriam, à qua aliquo modo emanat, & ratione cuius extrema conclusionis habent connexionem, concedo, & nego secundam consequentiam; & similiter distinguo eius probationem.

CONCLUSIO III.

12. Non sufficit ad demonstrationem causæ per accidens. Hæc est communis, & patet quia demonstratio debet ostenderem per causam, per quam sit ita, ut non contingat aliter fieri: saltem naturaliter: sed talis non est causa per accidens, ut patet.

Confirmatur, quia causa, per quam demonstratur effectus à priori, potest per talem effectum à posteriori demonstrari: sed causa per accidens non potest sic demonstrari per effectum, nec enim aut ex ædificatione potest colligi, quod quis sit Rhetor, aut ex inuentione thesauri, quod quis foderit.

CONCLUSIO V.

13. Nec causa vniuersalis nec causa particularis non conuertibilis sufficit ad demonstrationem à priori, sed requiritur causa particularis conuertibilis. Hæc quoque communis est, & probatur prima pars, quia ut demonstretur aliquid proprie, debet assignari talis causa, quæ quietet intellectum: sed causa vniuersalis non quietat, nullus enim intellectus quietaretur, si interroganti cur nasceretur monstrum, assignaretur pro causa influxus Dei aut Solis. Probatur secunda pars, quia per demonstrationem ostenditur causa specialis, unde provenit conexio prædicati & subiecti conclusionis: causa autem remota non est talis, quandoquidem possit esse sine effectu. Verum quidem est, quod posset demonstrari absentia alicuius effectus ob absentiam talis causæ remotæ, euidenter enim sequitur, quod lapis non sit risibilis, ex eo, quod nihil sit risibile nisi animal, & quod lapis non sit animal; sed hic loquimur de demonstratione positiva non negatiua. Ex his sequitur manifeste tertia pars.

Aduertendum tamen primo, causas vniuersales habere posse aliquos effectus particulares, ad quos ex se determinantur, & qui propterea possunt per ipsas demonstrari; sed respectu horum non se habent, ut causæ vniuersales, sed ut particulares.

Aduertendum secundo, posse effectum esse conuertibilem cum causa dupliciter, primo simpliciter & sine hypothese, ut quando neutrum posset esse sine altero vilo modo. Secundo ex hypothese, & secundum quid, quando scilicet effectus posset esse sine causa, quia scilicet alia causa producere ipsum posset, quæ tamen causa non esset præsens, ut posset ipsum actu producere, aut si esset, non veller ipsum producere, & per causam cum qua esset conuertibilis hoc modo, posset demonstrari, si ostenderetur euidenter, quod alia causa non produceret ipsum.

13. Præter has conditiones demonstrationis Philosophus 1. Post. cap. 4. ait demonstrationem à se definitam debere constare præmissis necessariis, & subiungit propositionem, ut esset necessaria sufficienter, debere esse de omni, per se, & de vniuersali; quæ tres conditiones ad maiorem demonstrationis notitiam explicandæ sunt. Itaque propositio de omni est illa, cuius prædicatum non est (inquit Philosophus) in aliquo quidem sic, in aliquo vero non; neque aliquando sic, aliquando non; id est, cuius prædicatum inest omni subiecto & semper, ut risibilitas competit homini. Requiritur ergo ad propositionem de omni duplex vniuersalitas, vna ex parte subiecti, quia scilicet omni subiecto tali debet competere; & altera ex parte temporis, quia debet competere ipsi omni tempore. Hæc tamē vniuersalitas temporis est triplex; quædam, quando prædicatum competit subiecto omni omnino tempore, & talem vniuersalitatem habet hæc propositio: homo est risibilis; quædam, quando competit ipsi sæpe in ali

non sufficit ut sint causæ per accidens.

Debet esse causæ conuertibilis.

Posset aliter quando demonstrari effectus per causam non conuertibilem.

Quid est propositio de omni.

Ad eam duplex vniuersalitas requiritur.

in aliquo determinato tempore, & talem vniuersalitatē habet hæc propositio: Luna eclipsatur: quædam denique, quando competit ipsi semper statuto aliquo tempore, nisi causa aliqua naturalis impediatur, quæ ut plurimum impedire non solet: huiusmodi vniuersalitatē habet hæc propositio: tempus est pluuiosum in hyeme, & calidum in æstate; senes sunt cani.

Quantum ad secundam conditionem, propositio per se potest esse quadrupliciter: Primo, cum prædicatum est de essentia subiecti, ut cum dicitur, homo est ens: homo est animal, homo est rationalis. *Secundo*, quando prædicatum non est de essentia subiecti, sed ab eius essentia emanat & profluit necessariò, ut cum dicitur, homo est risibilis, admiratiuus, &c. *Tertio*, quando prædicatur existentia de aliquo, quod non est natum inherere alteri, ut cum dicitur: homo est, substantia est existens. *Quarto*, quando prædicatur effectus de sua per se causa ut cum dicitur, iugulatus interit, lapidatus male habuit. Ex his autem quatuor modis, quibus propositio potest dici per se, soli duo primi modi sufficiunt ad necessitatem requisitam in præmissis demonstrationis: nam certum est, quod sit omnino contingens ut homo existat, & quod propterea propositio id asserens non sit necessaria; vnde rejicitur tertius modus. Deinde effectus & causa sæpe non conuertuntur, & propterea in propositionibus tertij modi non esset sufficiens necessitas: potest enim aliquis interire, qui non sit iugulatus, & potest etiam aliquis lapidari, & non male se habere.

Quantum denique ad tertiam conditionem, propositio tum est de vniuersali, quando prædicatum conuenit omni subiecto per se primo, aut secundo modo, & secundum quod ipsum; vnde hæc propositio non est de vniuersali: homo vigilat, quia non competit omni; neque hæc: homo est coloratus, quia licet id competat omni homini, non tamen per se; nec denique hæc: homo est sensitiuus, quia licet competat id per se omni homini, non tamen secundum quod ipse, id est, secundum quod homo, quia aliquid est sensitiuum, quod non est homo; hæc autem propositio est de vniuersali: homo est rationalis, homo est risibilis. Potissima autem via ad colligendum, quod prædicatum non conueniat subiecto, secundum quod ipsum est, si reperiamus quod conueniat alteri à subiecto, aut si reperiamus quod non sit conuertibile cum ipso.

QVÆSTIO IV.

De speciebus Demonstrationis ut sic, & de medio eiusdem.

Communitè diuiditur Demonstratio in Demonstrationem propter quid, & in demonstrationem quia & per demonstrationem propter quid intelligitur illa, in qua scitur conclusio propter causam proximam & adæquatam, à qua prouenit, quod extrema eius sint cònexa: per demonstrationem verò quia intelligitur illa, per quam sciretur quidem certò, & infallibiliter conclusio esse vera, non tamen cognosceretur causa proxima & adæquata veritatis eius: sed vel à posteriori procedit, hoc est ab effectu, vel à causa aliqua remota, ut cum ostenderetur, quod lapis non esset risibilis ex eo, quod non esset animal. Quidam autem antiqui negant huiusmodi demonstrationem, quia Philosophus enumeratis conditionibus requisitis ad demonstrationem propter quid & à priori, primo Post. tex. 9. ait: *Sine his syllogismus quidem erit; demonstratio autem non erit, non enim faciet scientiam.* Verum manifestum est, quod ibi loquatur de demonstratione & scientia perfectissima, & per hoc horum authorum fundamentum corrui.

CONCLUSIO.

Demonstratio quia, est vera demonstratio, & demonstratio ut sic, adæquate diuiditur in eam, & demonstrationem propter quid. Hæc est communis & probatur prima pars tum autoritate Philosophi id expresse fatentis primo Post. tex. 95. & 96. tum etiam quia per demonstrationem nihil aliud intelligimus quam orationem, in qua ex præmissis certis, & euidētibus deducitur conclusio certa & euidens: sed manifestum est demonstrationem, in qua ex effectu colligeretur causa, posse esse talem, verbi gratia hanc: omne risibile est rationale, omnis homo est risibi-

lis: ergo omnis homo est rationalis; & hanc nullum ens est risibile, quod non est animal: nullus lapis est animal ergo nullus lapis est risibilis, ergo demonstratio quia est demonstratio.

Confirmatur: notitia habita per talem syllogismum est scientia, quia est cognitio discursiua euidens, & certa opposita opinioni, & fidei: ergo syllogismus ille est demonstratio: probatur consequentia, quia demonstratio ut sic est syllogismus faciens scire.

Probatur secunda pars, quia non potest dari vlla demonstratio, in qua non demonstretur conclusio per causam proximam, & adæquatam eius, vel sine tali causa, si primum fiat, erit demonstratio propter quid; si secundum, erit demonstratio quia: ergo adæquate diuiditur demonstratio ut sic in vtramque.

Si autem queratur, quomodo distinguantur. *Respondetur* quod ex parte forma non necessario distinguantur, quia possunt fieri in eodem modo, & figura, verbi gratia in *Barbara* aut *Celarent*: ex parte tamen materiæ distinguuntur specie, quia vna est essentialiter nata generare perfectissimam scientiam, altera non sic.

Aduertendum autem, ut descendamus ad secundam partem quæstionis, demonstrationem propter quid esse multiplicem: nam quædam est, in qua demonstratur proprietas de subiecto, à quo emanat, & sane hæc demonstratio est potissima, & præcipua demonstratio; quædam autem in qua demonstratur aliquid aliud de subiecto, quod non sit proprietas eius. Rursus quædam est in qua probatur effectus simpliciter conuertibilis, id est, qui nequit esse vllò modo sine causa per quam demonstratur; & quædam in qua Demonstratur effectus, qui licet simpliciter posset reperiri sine illa causa, naturaliter tamen non potest.

CONCLUSIO II.

17. Medium in demonstratione potissima debet esse, vel definitio subiecti, vel aliquid demonstratum, per illam tantum per medium. Hæc est Doctoris multis locis & probatur, quia passio non potest demonstrari per aliam causam à priori, nisi per illam definitionem: ergo quandoquidem in demonstratione potissima demonstratur passio, non potest aliud esse medium talis demonstrationis, quam definitio subiecti: & certe hinc fit, ut quoties dubitatur vtrum aliqua proprietas competat alicui rei, recurratur ad eius definitionem; & non ob aliam causam tradidit Philosophus præcepta de definitione, quam quia est medium demonstrationis potissimæ.

Dices, passionis definitionem sufficere ad probandum ipsam de subiecto; verbi gratia aptitudo ad ridendum, quæ est definitio risibilitatis, potest esse medium ad probandum, quod risibilitas conueniat homini.

Respondetur hoc negando, quia causa, cur risibilitas conueniat homini, non est quod sit aptitudo ad ridendum, sed quod homo sit animal rationale.

Confirmatur conclusio, quia demonstratio potissima est, quæ generat perfectissimam scientiam, quæ non potest aliter vlla ratione se habere: sed nulla demonstratio potest hoc præstare, nisi illa cuius medium sit definitio subiecti, ut patet discurrendo per omnes demonstrationes, quæ ab aduersariis assignari possunt, in quibus non ponitur definitio subiecti pro medio.

Ex hoc patet, non posse per omnia causatum genera demonstrari conclusio vlla demonstratione potissima, nisi quatenus posset definitio subiecti habere rationem omnium istarum causarum, prout aliqui asserunt dicentes, quod habeat rationem causæ materialis, quatenus est quæ recipit in se ipsam passionem formalem, quatenus est ratio formalis, ob quam competit subiecto, habere talem proprietatem; efficientis, quatenus est principium à quo emanat proprietates, finalis denique, quatenus ad complementum eius ordinatur proprietates illa.

Dices, posse demonstrari de homine per finem extrinsecum eius, nempe per beatitudinem, & per hoc quod habeat intellectum, & voluntatem, quod sit potens elicere actus liberos.

Respondetur, quod non per demonstrationem potissimam, nisi

Quadrupliciter potest esse per se.

Quando propositio est de vniuersali.

Quomodo distinguantur demonstratio quia & propter quid.

Multiplex demonstratio propter quid.